

нотатками, окрім того, сервіси безкоштовні, підтримують роботу декількох людей над створенням однієї карти.

Хмари слів (англ. tag cloud, word cloud, wordle) – це візуальне пред'явлення списку категорій, тегів чи ключових слів, кожне з яких є гіперпосиланням. Слова в зображенні рухомі, змінюють розмір та колір відповідно до певного матеріалу. Серед найкольоровіших є сервіси *Wordcloud.pro* та *Wordart.com*.

В цілому слід зазначити, що процес впровадження та удосконалення застосування нових форм та засобів викладу навчального матеріалу має бути безперервним, цілеспрямованим, спеціально організованим, зумовленим потребами студентів конкретного закладу вищої освіти, стимулювати інтерес та мотивацію до навчання й мати за мету систематичне оновлення та засвоєння знань.

*Рева-Лєвшакова Л.В.
Одеський національний університет
імені І.І. Мечникова
м. Одеса, Україна
e-mail: revalv2017@gmail.com*

Екстралінгвістичний аспект викладанні УМІ

Відкриття й «методичне узаконення» *екстралінгвістики* має своєї історію становлення в системі комунікативної взаємодії. Термін розглядається, як у вузькому, так і в широкому сенсі однаково суперечливо. Вузьке розуміння обмежує екстралінгвістику фонаційними засобами як початковими позамовними прийомами. Широкий погляд на екстралінгвістичні можливості дозволяє виділити ряд екстралінгвістичних дисциплін, котрі кардинально змінюють структуру мовознавства.

Різні трактування *екстралінгвістики* загострюють полемічність суджень. Мабуть для того, щоб довести спроможність одного з поглядів (а саме: широкого – про ряд екстралінгвістичних дисциплін) необхідно звернутися до

структуралістської лінгвістики Ф. де Сосюра. Екскурс у глибокі наукові структуралістські узагальнення дають можливість зрозуміти сенс дисциплінарних об'єднань у зв'язку з вивченням мови. За часів становлення семіології та структуралістської лінгвістики Ф. де Сосюра термін *екстралінгвістика* не вживався, відкриття його прийшло в наші дні за посередництвом поняття *зовнішньої лінгвістики*. Відомий лінгвіст брав до уваги ті елементи, які вважав суттєвими; схема його роздумів дозволяла відмежувати елементи психічні (словесні образи і поняття) від елементів фізичних (звукові хвилі) і фізіологічних (говоріння, фонація і слухання). При цьому він акцентував на тому, що словесний образ не збігається із самим звучанням. У своїй роботі «Курс загальної лінгвістики» Ф. де Сосюр обгрунтовував свої твердження: «У той час як мовна діяльність в цілому має характер різнорідний, мова, як вона нами визначається, є явищем за своєю природою однорідним – це система знаків, в якій єдиноістотним є поєднання сенсу і акустичного образу» [1].

У зв'язку з тим, що зоровий образ є основоположним елементом екстралінгвістики, ми пропонуємо кілька акцентних наукових векторів дослідження: екстралінгвістика й фізіогноміка; екстралінгвістика й інтонаційна фізіогноміка; екстралінгвістика й жестикуляція; екстралінгвістика й демонстрація.

Отже, *екстралінгвістика й фізіогноміка*. Сама по собі фізіогноміка є важливою складовою людського життя. Ми користуємося м'язами свого обличчя тоді, коли в силу різних причин немає можливості донести словесно інформацію. Здебільшого, носії однієї мови використовують меншу мимічну систему. Щодо вивчення іноземної мови, то фізіогноміка є основоположною на початковому етапі знайомства з новою лексичною організацією там, де йде навчання без мови-посередника. Цей прийом широко, але не особливо відкрито, використовувався в радянській період навчання у ВНЗ. Досвідчені викладачі обережно мімікрували і жестикулювали в аудиторіях іноземців, оскільки неврахування різниці культур могло спровокувати непорозуміння або

допустити деяку неетичність поведінки, та й методичні рекомендації не припускали надмірної фізіогномічної активності. Підхід до становлення і розвитку методичних аспектів УМІ складався в складних умовах багатьох обмежень. Викладачі УМІ, як правило, не володіли додатковою мовою для спілкування, яку можна було б використовувати в якості опосередкованого помічника. Але, як же проходило знайомство з новою мовою іноземцями? Зрозуміло, що на початку це були досить тривалі фонетичні ознайомлення. Потрібно було мати особливу майстерність, щоб ставити звуки там, де їх ніколи не було, долати психологічний опір і технічне невміння іноземного студента «видавити» звук ніколи не вимовний ним. Звичні для носіїв української мови голосні й приголосні звуки стають тортурами на першому етапі знайомства з новою мовою у іноземців. Навіть широко використовувані в інших мовах звуки **в, б** можуть викликати труднощі, не кажучи вже про звуки **й, х, ц, ч, щ** або м'який знак чи апостроф. Наприклад, в іспанській мові, яка є державною у громадян Еквадору, ці звуки вимовляються синхронно і дуже відмінно від українського звучання. Досить складний для відтворення голосний звук **и** і йодовані звуки **я, є, ю, ї** викликають не менше проблем для їх звукової постановки. Зараз більше можливостей для мімічних пояснень мовних особливостей. По-перше, свобода методичної вибірконості; по-друге, інноваційний підхід – всі засоби допустимі, якщо вони працюють.

Виділення *екстралінгвістики* й *інтонаційної фізіогноміки* дозволяє акцентуватися на іншого роду фізіогномічних можливостях з підключенням звукової тональності. Історія становлення інтонації в мовознавстві не проста. Відомо, що до середини минулого століття основна роль інтонації полягала в розрізненні типів висловлювань. Незважаючи на те, що в другій половині ХХ століття з'явилися роботи щодо складання конструкцій інтонацій, і досить серйозне впровадження інтонаційних акцентів в систему шкільного і вузівського (філологічного) навчання, цієї теми обережно торкалися в методиці навчання УМІ. Максимум уваги інтонації відводилося при вивченні віршів. В цьому плані іноземці захоплювалися нашим духом змагань і з певною мірою

віддавалися інтонаційному читанню напам'ять. Мабуть розуміючи, що найбільшого інтонаційного пієтету вони досягнуть, якщо вивчать українські віршові твори, тому старанно підходили до питання голосових розстановок у вірші. Дух часу диктував свої пріоритети, і данина інтонації відводилася серйозна. Особлива увага до інтонації в викладанні УМІ з'явилася в 90-х роках минулого століття, але все ще досить стримано. Сучасна методика мовного викладання більшу увагу приділяє ролі інтонації, яка вводиться окремою тематичною одиницею в загальний курс з навчання української мови як іноземної. У зв'язку з екстралінгвістичним досвідом викладання інтонація посідає важливу позицію в системі засобів викладання УМІ. Потрібна вона як зовнішній елемент взаємодії між нерозуміючими один одного людьми, які прагнуть до розуміння і пізнання нової лексики з одного боку (ученика, слухача) і впровадження ефективних засобів в швидкому усвідомленні викладом цієї нової лексики – з іншого боку.

Екстралінгвістика й жестикуляція – це найпоширеніший спосіб зовнішньої комунікативної взаємодії. Жестикуляція при викладанні УМІ відрізняється від відомої мови жестів, яка використовується в середовищі людей з порушенням слуху. Однак і в системі вивчення іноземної лексики своєрідна «мова жестів» також використовується для початкової комунікативної взаємодії. В основному під жестикуляцією ми розуміємо різні конфігурації руками. Потрібно відзначити, що жести можуть бути як «нормативні», так і «ненормативні». Жестикуляція є необхідним засобом для передачі найпростіших думок. Її використання може мати аналогічні еквіваленти іншої культури, а можливо, що жести будуть викликати початковий подив. Однак, цей комунікативний зовнішній вплив швидше розуміється представником іншої культури. Необхідно згадати і про курйозні відмінності між твердженням і запереченням головою в більшості країн, за винятком культури Болгарії, де ствердлива відповідь буде виражатися відомим нам як «ні» коливанням голови з боку в бік. І навпаки: голова рухається вгору-вниз (як загальновідоме наше «так»), у болгар означає «ні». Розрізнення жестів

може бути по частинах тіла, звідси жести руки, жести голови, ніг. Але, якщо говорити про більш активні рухи тіла, які використовуються як засоби в комунікації, то це вже буде називатися демонстрацією (ходити, бігти, брати тощо).

Отже, *екстралінгвістика і демонстрація* – важлива складова початкового знайомства з мовою. Особливо ефективна в процесі вивчення дієслів, можна також використовувати для пояснення ознаки предмета, його якісної складової. Все залежить від творчого підходу викладача.

Всі перераховані екстралінгвістичні форми комунікації використовуються як при початковому ознайомленні з мовою, так і в ході подальшої роботи. Ці форми дають можливість живого впливу на представника іншої культури, бажанням і необхідністю якого є вивчення української мови. Головною ж функцією зовнішньої лінгвістики є використання її з метою психологічного впливу на суб'єкта, готового до зміни свого світу в зв'язку з бажанням отримати знання або освіти в нашій країні.

Література:

1. Соссюр Ф. Курс загальної лінгвістики. – Режим доступу до книги: <https://classes.ru/grammar/143.Saussurelinguistique/source/worddocuments/iii.htm>
Дата доступу: 08.11.2018

*Решетникова В.В.
Российский университет транспорта
г. Москва, Россия
e-mail: valentine_ros@mail.ru*

Интегративные методы и технологии в языковой подготовке студентов технического вуза

Современный специалист должен быть широко образованным и всесторонне информированным. Уровень его образования должен основываться не только на имеющихся знаниях, но и на умении находить и перерабатывать новую информацию. Важной задачей повышения качества